

Een goed advies is goud waard

Lokale erfgoedraden in Vlaanderen

In het vorige nummer van Bladwijzer kondigden we het al aan: vanaf dit najaar verschijnt in elke aflevering een bijdrage over lokale erfgoedraden in Vlaanderen. Via concrete tips, goede praktijkvoorbeelden en interviews met interessante sterkhouders hopen we leden van erfgoedraden te inspireren, te enthousiasmeren en te versterken. Want goed advies over lokaal erfgoed kan wel degelijk een verschil maken.

Zo trok de erfgoedraad van Borgloon in 2013 aan de alarmbel: als er niet snel iets gebeurde, zou de stoomstroopfabriek, beroemd dankzij een overwinning in De Monumentenstrijd in 2007, reddeloos verloren zijn. De gemeente had immers een aantal maanden daarvoor beslist dat er geen geld meer was voor de restauratie van de fabriek. De acties van de erfgoedraad hadden effect: mede door het voortdurend op de agenda plaatsen van dit heikele dossier, er steeds weer opnieuw aandacht voor te vragen en te wijzen op de toekomstmogelijkheden voor dit unieke stuk industrieel erfgoed werd de stoomstroopfabriek terug opgepikt. Recent werden de investeringsplannen herbekeken, budgetten voorzien en in een concrete aanbesteding gegoten. Als alles goed gaat zullen de werken in het voorjaar van 2016 van start kunnen gaan.

De stoomstroopfabriek in Borgloon

Dit succesverhaal bewijst dat het kan: als erfgoedraad het erfgoedbeleid van je gemeente mee bepalen en zo het lokale erfgoed bewaren en overdragen naar de volgende generatie. Maar adviseren loopt niet altijd van een leien dakje. Sommige erfgoedraden hebben het zo druk met het organiseren van allerhande erfgoedactiviteiten dat ze nauwelijks aan hun werkelijke opdracht, advies formuleren, toekomen. Andere adviesraden formuleren wel adviezen, maar de gemeente lijkt doof te blijven voor hun aanbevelingen. Wat is precies het probleem en hoe kan je als lokale erfgoedraad een sterk advies uitbrengen dat een gemeentebestuur niet zomaar naast zich neer kan leggen? In dit artikel proberen we een antwoord te zoeken op deze vragen.⁽¹⁾

Wat is een goed advies?

Op basis van een kleinschalige enquête bij een 30-tal gemeenten detecteerde De Wakkere Burger, een organisatie die participatie van burgers aan het beleid wil stimuleren, in 2005 de drie belangrijkste eigenschappen van een goed advies. Volgens gemeentebesturen beantwoorden kwalitatieve adviezen aan de volgende kenmerken. Ze zijn:

- **Gedragen.** Dat betekent dat het advies de steun heeft van een ruime achterban en dus niet enkel van de adviesraad zelf of enkele leden ervan.
- **Gemotiveerd.** De reden en de context van het advies zijn duidelijk uitgelegd en voldoende argumenten onderbouwen het advies.
- **Realistisch.** Het advies houdt rekening met de lokale (budgettaire) situatie, is voldoende genuanceerd en haalbaar.

De Wakkere Burger, een organisatie die participatie van burgers aan het beleid wil stimuleren, voerde in 2005 een kleinschalige enquête rond adviezen.

De kwaliteit van een advies heeft dus enerzijds te maken met de voorbereiding (welke mensen worden betrokken, welke informatie wordt op voorhand ingewonnen), maar anderzijds ook met de formulering. Wil je als erfgoedraad sterke adviezen uitbrengen, dan moet je uiteraard zorgen dat je de nodige competenties (beleidsinzicht, affiniteit met politiek, schrijfvaardigheden) in huis hebt. Niet alle leden van de erfgoedraad hoeven over al deze competenties te beschikken. Maar idealiter zorg je wel voor een goede mix.

Versterk je team

Een van de meest gehoorde klachten over cultuurraden – die vermoedelijk ook voor erfgoedraden geldt – is dat de samenstelling niet divers genoeg is. De leden van erfgoedraden zijn erg geëngageerd, maar hebben dikwijls een gelijkaardig profiel. Veelal gaat het om blanke, hogeropgeleide mannen. Niet zelden zetelen zij namens een vereniging in de erfgoedraad. Het verenigingsleven domineert dan ook in grote mate de samenstelling van vele raden. Enerzijds is dat logisch en te verklaren vanuit de ontstaanscontext van de adviesraad. Anderzijds kan zo'n eenzijdige samenstelling wegens de kwaliteit van de adviezen. Zo moeten de meeste adviesraden advies uitbrengen over bouw dossiers of onroerend erfgoed. Dit is behoorlijk technische materie, waar niet elke erfgoedvereniging mee vertrouwd is. Minstens even belangrijk is hoe en wanneer je de inhoud van een advies overbrengt. Dit vraagt dan weer enig beleidsmatig inzicht.

Nieuwe (en andere) mensen aantrekken levert een dubbele winst op. Vooreerst zorg je zo voor een meer diverse samenstelling én dus voor een grotere gedragenheid van de geformuleerde adviezen. Bovendien kunnen nieuwe leden de raad inhoudelijk versterken.

Maar hoe kan je deze nieuwe mensen warm maken voor een engagement in de erfgoedraad? Net zoals elk vrijwilligersengagement, staat ook de vrijwillige inzet in de adviesraden onder druk. Vooral langdurige engagementen schrikken veel mensen af. Als erfgoedraad kan je echter ook mensen ad hoc betrekken bij bepaalde kwesties. Afhankelijk van hun specifieke competenties worden ze dan als expert ingeschakeld bij een bepaald dossier.

Een andere mogelijkheid bestaat erin om in de schoot van de erfgoedraad een werkgroep op te richten die de adviesverlening behartigt. Enkel wie zich in adviesverlening wil specialiseren, zetelt in deze werkgroep. Leden die liever andere taken op

zich nemen, zoals bijvoorbeeld het organiseren van activiteiten, kunnen dan eventueel terecht in andere werkgroepen. Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat deze werkgroepen regelmatig terugkoppelen met de achterban en de burgers. Gedragenheid blijft belangrijk. De adviesverlening mag geen zaak worden van een select clubje.

Een andere tip om de samenstelling van je erfgoedraad te diversifiëren, is om nieuwe thema's te behandelen. Dit is uiteraard een 'de kip of het ei'-kwestie, maar andere thema's brengen vaak nieuwe mensen met zich mee en omgekeerd. Een van de thema's waarop erfgoedraden nog weinig hebben ingezet, is bijvoorbeeld immaterieel cultureel erfgoed. Toch is immaterieel cultureel erfgoed wel in elke gemeente aanwezig onder de vorm van ambachten, processies of stoeten, tradities en gebruiken, dialectwoorden, reuzen, enzovoort.⁽²⁾

Immaterieel erfgoed is in elke gemeente aanwezig onder andere in de vorm van reuzen en stoeten. Hier zie je de reuzin Minneke Poes in de leperse kattenstoet.

Fotograaf: Cedric Dubois (CC BY-SA 2.0)

Over welke thema's advies uitbrengen?

De meeste erfgoedraden brengen advies uit op vraag van het gemeentebestuur. Vaak is het veel moeilijker om uit eigen beweging tot een advies te komen. Om proactief bepaalde thema's op te pikken, kan je bijvoorbeeld een breed inspraakmoment organiseren. Je kunt hiervoor samenwerken met de cultuurraad en andere adviesraden. Lankeer samen een open oproep naar de bevolking en

de leden van deze adviesraden, met de vraag: welke vraag heb je voor de gemeentebestuur? Of waar lig je van wakker? Cluster al de antwoorden tijdens de vergadering, trek er rode draden uit en hou hierover een groepsdiscussie: wat zijn de zaken waarvan meerdere verenigingen of groepen wakker liggen? En kan een gemeentebestuur hieraan verhelpen? Via zo'n brede discussie verzamel je inspiratie en argumenten voor ongetwijfeld meerdere adviezen. Zo kom je meteen tot een adviesagenda voor het volgende werkjaar.

Maar je kan ook op een andere manier interessante thema's op het spoor komen. Maak er bijvoorbeeld een gewoonte van om aan het einde van elk jaar de schepen uit te nodigen om een toelichting te geven. Wat is de stand van zaken van de geplande cultuur- en erfgoedprojecten? En welke projecten zitten nog in de pijplijn? Zo'n overzicht biedt vaak de nodige inspiratie om tot nieuwe ideeën of adviezen te komen.

Verder loont het zeker ook de moeite om eens over het muurtje te kijken. Over welke thema's hebben erfgoedraden uit naburige gemeenten al advies uitgebracht?

In acht stappen naar een goed advies

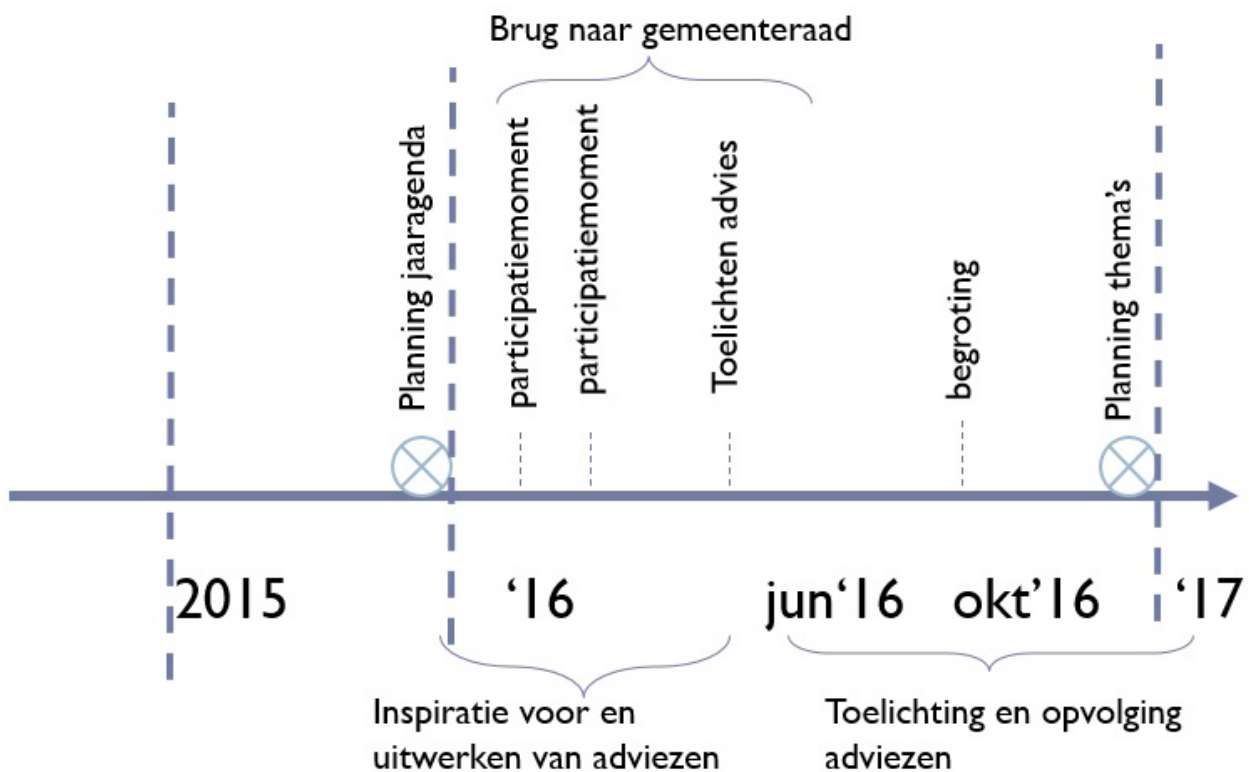
Een sterk advies schud je niet zomaar uit je mouw. Het vraagt een goede voorbereiding waarbij je een heleboel (rand)informatie dient in te winnen. Adviesverlening is een complex proces dat uit een aantal min of meer vaste stappen bestaat. Hieronder lichten we kort toe welke stappen ondernomen moeten worden om tot een sterk advies te komen. De verschillende stappen illustreren we in de kader-tjes aan de hand van een fictief voorbeeld.

Case

De heemkundige kring kampt al jaren met huisvestingsproblemen. Zij mag gebruik maken van de kelder verdieping van een gebouw van de gemeente, maar deze locatie is niet ideaal. Er is te weinig plaats om bezoekers te ontvangen. De keldertrap vormt zeker voor mindervalide bezoekers een probleem. De erfgoedraad wil hierover advies uitbrengen.

1 Stel de context scherp

Wat is precies het probleem? Welke voorgeschiedenis heeft het dossier? Wie bracht de kwestie op de agenda? Hoe ernstig/dringend is het probleem?

1/ Organiseer een overleg met je bevoegde schepen/ambtenaar en stel een jaaragenda op. 2/ Kijk zelf in het meerjarenplan van de gemeente. 3/ communiceer je jaaragenda met andere adviesraden. 4/ onderzoek of er gemeenschappelijke agendapunten zijn. 4/ organiseer eventueel samen een open participatiemoment om inspiratie op te doen over jullie agendapunten.

Case

De heemkundige kring vraagt al sinds 2010 een betere en toegankelijker huisvesting. Zij beheert een waardevolle archiefcollectie, maar kan momenteel geen bezoekers of onderzoekers ontvangen. Zij heeft dit, samen met de erfgoedraad, aangekaart tijdens verschillende formele en informele gesprekken met schepen en de burgemeester. Die toonden weliswaar begrip, maar tot een oplossing is het nooit gekomen.

2 Verzamel informatie

- Juridische informatie: welke wettelijke bepalingen gelden er? Zijn er financiële beperkingen? Staat er over deze kwestie iets geschreven in de eigen jaarplannen van de erfgoedraad of de meerjarenplannen van de gemeente? Informeer je bij de bevoegde ambtenaren en schepenen.
- Timing: staat de kwestie al op de agenda van het gemeentebestuur? In welke fase bevindt de besluitvorming zich? Merk je dat het gemeentebestuur nog zoekt naar mogelijke oplossingen? Dan kan je zelf verschillende voorstellen aanreiken. Stel je daarentegen vast dat het gemeentebestuur al een principebeslissing heeft genomen en één spoor verder uitwerkt? Dan is de ruimte voor advies veel kleiner. Wijs op enkele aandachtspunten of zaken die het gemeentebestuur over het hoofd dreigt te zien.
Hou er rekening mee dat gemeentebesturen doorgaans in oktober hun begroting opmaken voor het komende jaar. Belangrijke adviezen formuleer je best nog voor de zomervakantie. Zo is er voor de bevoegde schepen en diensten voldoende tijd om de voorstellen te bespreken, te verwerken en op te nemen in de begrotingsvoorstellen. (Zie tijdslijn op de vorige pagina)
- Gaat het om technische materie? Win dan inhoudelijke informatie in over het dossier door te spreken met betrokken burgers of externe experts. Dat kunnen ook mensen van buiten de eigen gemeente zijn. Hier bewijzen contacten met andere adviesraden vaak hun nut.

Case

Uit navraag blijkt dat de gemeente in de huidige legislatuur geen budget heeft voor een nieuwe huisvesting voor de heemkundige kring. Er staat ook niets over ingeschreven in

het meerjarenplan. Wel start de gemeente volgend jaar aan de opmaak van een 'patrimoniumplan'. Dat plan moet alle gemeentelijke gebouwen inventariseren en verkennen hoe deze gebouwen beter en efficiënter kunnen worden ingezet.

De heemkundige kring heeft inmiddels haar collectie in kaart gebracht en de belangrijkste noden uitgeschreven. Op basis van dit onderzoek heeft de kring voor zichzelf een archiefplan opgemaakt.

3 Stel mogelijke scenario's op

Een goed advies kan pas geformuleerd worden als je een probleem vanuit verschillende gezichtspunten hebt bekeken. Hoe dan ook is het belangrijk om niet enkel iets aan te kaarten (of aan te klagen). Stel je constructief op bij het gemeentebestuur en denk aan mogelijke oplossingen.

Denk niet te snel dat er maar één mogelijke oplossing bestaat. Teken meerdere scenario's uit en geef je rekenschap van de consequenties van elk scenario. Ook hier kan je weer de hulp van derden inroepen: leg hen de verschillende scenario's voor en vraag hun mening.

Case

De erfgoedraad vraagt op lange termijn een structurele oplossing en een nieuwe huisvesting voor de heemkring. De erfgoedraad formuleert enkele voorwaarden waaraan het gebouw moet voldoen om een archiefcollectie te bewaren. Op korte termijn vraagt de erfgoedraad dat de case van de heemkundige kring aan bod komt in het patrimoniumplan en dat daar ook concrete pistes voor nieuwe huisvesting worden verkend. De erfgoedraad geeft aan dat zij graag wil bijdragen tot de opmaak van dit plan en hierover advies wil uitbrengen.

4 Zoek argumenten

Maak een keuze uit de scenario's of combineer elementen uit verschillende oplossingen in één advies. Ga op zoek naar sterke (en dus objectieve!) argumenten die het advies kunnen onderbouwen. Hierbij geven we twee vuistregels mee:

- Probeer aan te sluiten bij wat het gemeentebestuur belangrijk vindt. Een goed vertrekpunt is het 'meerjarenplan' van de gemeente. Dit plan, dat je

normaal terugvindt op de gemeentelijke website, bevat de grote lijnen en doelstellingen waar de gemeente tot 2019 aan wil werken. Staat er in dit plan een doelstelling of actie over erfgoed ingeschreven? Dan is dit een sterk aanknopingspunt voor je advies. Niet in elk meerjarenplan komt erfgoed uitdrukkelijk aan bod. Soms is de link wat verder te zoeken. Bijvoorbeeld: vele gemeentebesturen willen werk maken van een toegankelijk en hedendaags cultuurbeleid. Het hoeft geen betoog dat erfgoed hierin een rol kan spelen.

- Benadruk dat het gaat om een collectief probleem, dat de hele lokale gemeenschap aanbelangt. Voor het gemeentebestuur kan het lastig zijn om één erfgoedvereniging te bevoordelen, want ongetwijfeld staan ook de plaatselijke harmonie, de toneelvereniging en de sportclub klaar met een verlanglijstje voor het gemeentebestuur.

Case

In het meerjarenplan staat dat de gemeente cultuur naar een breed en divers publiek wil brengen. De erfgoedraad haalt aan dat erfgoed een laagdrempelige vorm van cultuurbeleving is. Een hedendaags en toegankelijk erfgoedhuis kan uitgroeien tot een spil van het lokale cultuurleven en zo 'geheugen' worden van de lokale gemeenschap.

De heemkundige kring geeft aan dat ze werk wil maken van een kwaliteitsvol archiefbeleid en hiervoor al een plan heeft opgemaakt. Ze koestert ook de ambitie om meer samen te werken met andere verenigingen. Zo wil zij in de toekomst ook archiefcollecties van sportverenigingen, toneelverenigingen, fanfares... in bewaring nemen.

5 Formuleer het advies

Een goed advies formuleren is niet altijd makkelijk. Sommige erfgoedraden zijn in deze fase net iets te ijverig en stellen het advies zo op dat het wel een beslissing lijkt. Een advies kan echter nooit een beslissing vervangen. Die moet steeds genomen worden door het gemeentebestuur.

Een sterk advies hangt zowel af van de inhoud als van de vorm. Een heldere, duidelijke taal en spreken-de titels zorgen ervoor dat de boodschap duidelijk overkomt. Maak het advies ook niet te lang, 1 à 2 pagina's is meestal voldoende om je punt te maken. Achteraan dit artikel vind je een sjabloon dat je kan helpen om het advies te structureren.

6 Maak het advies bekend

Een gestructureerd overleg met het gemeentebestuur zorgt ervoor dat de adviezen snel bij de juiste mensen terecht komen. Tijdig communiceren is immers cruciaal om de discussies in de gemeenteraad vlot te doen verlopen. Een advies dat te laat wordt bezorgd, verliest uiteraard zijn relevantie. Naast het gemeentebestuur breng je ook best de burgers op de hoogte van het advies. Zo kan je niet alleen de betrokkenheid verhogen, maar meteen ook de pr van je erfgoedraad verzorgen.

7 Opvolgen

Wat gebeurt er precies met het advies? Dat is niet altijd even duidelijk. Een goede opvolging kan wonderen doen. Spreek daarom af wie in de gaten houdt wat er met het advies gebeurt. Wat als het advies niet wordt gevolgd? Bedenk op voorhand welke stappen je als erfgoedraad zult nemen.

8 Evalueren

Las als erfgoedraad een evaluatiemoment in. Denk na over de werkwijze en het resultaat van het geformuleerde advies. Verliep het adviseren vlot en efficiënt? Is het doel bereikt? Waarom wel of niet? Stuur bij waar nodig en wees kritisch tegenover je eigen werking.

Besluit

Een goed werkende erfgoedraad kan een belangrijke speler worden in het erfgoedbeleid van een gemeente. Meer dan een organisatiecomité, dient de erfgoedraad vooral een adviesorgaan te zijn. Niet alle erfgoedraden slagen er even goed in die adviesfunctie uit te oefenen. In dit artikel probeerden we een aantal randvoorwaarden te detecteren voor het opstellen van sterke adviezen. Een goed advies vraagt kennis en expertise, niet alleen inhoudelijk, maar vaak ook vormelijk en technisch. Een evenwichtige en diverse samenstelling van je erfgoedraad, biedt garanties op een goed advies.

Nieuwe mensen aantrekken kan ook door nieuwe thema's op de agenda te zetten. De meeste erfgoedraden in Vlaanderen leveren vooral adviezen over onroerend erfgoed. Dat is enerzijds logisch, onder meer omdat het verdwijnen van waardevolle gebouwen vaak heftige reacties oproept. Anderzijds liggen er zeker nog kansen op het terrein van roerend (bv. archivalische of museale collecties) en immaterieel (tradities, gebruiken, dialect, volksverhalen etc.) erfgoed. In een volgend artikel verkennen we die mogelijkheden.

In die volgende aflevering willen we vooral praktijkvoorbeelden aan bod laten komen. Ben je lid van een erfgoedraad die al advies over roerend of immaterieel erfgoed uitbracht? Laat het ons weten! We horen graag je verhaal...

Nele Provoost
Coördinator Heemkunde Vlaanderen

Gregory Vercauteren
Stafmedewerker FARO. Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed

(1) Deze tekst werd geïnspireerd op eerder verschenen bijdragen van De Wakkere Burger op www.adviesraden.be en op artikels uit participatiewiki.be.

(2) Zie ook de FIER-gazette die als bijlage bij deze Bladwijzer is opgenomen.

Sjabloon van een advies (overgenomen van www.adviesraden.be, met dank aan De Wakkere Burger)

Logo Erfgoedadviesraad gemeente

Datum: ..../..../2014	Adviesnummer:
Titel	

Hoe kwam het advies tot stand?

Wie werd betrokken bij het advies?

Situering

Argumentatie

Advies
